

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 18–19 травня 2017 року)

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2017

СЕКЦІЯ 6 ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОСУДОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Черей С.В.

Студент V курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Дерев'янко Б.В.

д.ю.н., професор, професор кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

У статті 5 господарського процесуального кодексу передбачено основні положення досудового врегулювання господарського спору, як одного із вагомих інститутів господарського процесуального права. Відповідно до норми статті, сторони застосовують заходи досудового врегулювання за домовленістю між собою, за порядком, встановленим цим кодексом, якщо інший не встановлено діючим на території України законодавством.

Крім цього, законодавець задля врегулювання кола господарських правовідносин, в яких можливе досудового врегулювання, передбачив господарські спори, які вирішуються лише у судовому порядку, а саме: спори про визнання договорів недійсними, спори про визнання недійсними актів державних та інших органів, підприємств та організацій, які не відповідають законодавству і порушують права та охоронювані законом інтереси підприємств та організацій (далі - акти), спори про стягнення заборгованості за опротестованими векселями, спори про стягнення штрафів Національним банком України з банків та інших фінансово-кредитних установ, а також на спори про звернення стягнення на заставлене майно [1].

Таким чином, досудовий порядок вирішення спорів між суб'єктами господарювання може застосовуватись виключно за бажанням суб'єктів господарювання. Можливі два варіанти. Перший — якщо сторони передбачили у договорі, що досудовий порядок врегулювання спору є для них обов'язковим, і тільки у разі неможливості врегулювати спір у досудовому порядку вони звертаються до суду. Другий — якщо такої вказівки договір не містить, але суб'єкт господарювання має бажання спробувати вирішити спір без звернення до суду. Уявляється, що відсутність у договорі вказівки на обов'язковість досудового врегулювання спорів не виключає можливості сторін звернутися до контрагента з претензією, але робити таке звернення жодна зі сторін не зобов'язана. Отже, в останньому випадку досудовий порядок врегулювання будь-яких гос-

подарських спорів є виключно правом господарюючих суб'єктів, а не їх обов'язком. З цих правил є два виключення. Перше стосується тих господарських відно-син, щодо яких законодавством встановлено спеціальний, відмінний від передбаченого ГК України і ГПК України порядок вирішення спорів у досудовому порядку. Законодавчими актами, що передбачають такий порядок, зокрема, є Кодекс торговельного мореплавства від 9 грудня 1994 р., Повітряний кодекс від 4 травня 1994 р., постанова Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457 «Про затвердження Статуту залізниць України», Наказ Міністерства транспорту України від 14 вересня 1997 р. № 363 «Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні» та ін. Другий виняток полягає в тому, що ГПК України закріплює виключний перелік господарських спорів, на які не поширюється досудовий порядок їх вирішення. Ці спори вирішуються виключно у судовому порядку [2, с.604 – 605].

Отже, якщо досудовий порядок врегулювання спору встановлений договором, то сторони даного договору повинні його застосовувати у разі виникнення спору у будь-якому випадку. Але виникає зрозуміле питання: якщо застосування такого порядку вщемляє права однієї з сторін, чи повинно воно застосовуватися? Безперечно, у такому разі застосовувати досудовий порядок не треба. Саме таке положення слід визнати позитивним, правильним і відповідаючим практиці та здоровому глузду. Пункт 4 статті 222 ГК встановлює, що документи, які підтверджують вимоги заявника, «додаються в оригіналах чи належним чином засвідчених копіях». Документи, які є у другої сторони, можуть не додаватися до претензії. Коли претензію відхилено повністю або частково, заявникові повинно бути повернуто оригінали документів, одержаних з претензією, а також надіслано документи, що обгрунтовують відхилення претензії, якщо їх немає у заявника претензії (ст. 8 ГПК, ст. 222 ГК України). Але звернемо увагу на те, що ані колишня редакція ГПК, ані норми ГК, ані будь-які інші нормативні акти не встановлюють відповідальності за неповернення оригіналів документів, направлених іншій стороні. Це суттєва прогалина законодавства. Тому, оскільки ст. 222 ГК встановлює обов'язок направлення заявником документів в оригіналі, то вона повинна встановлювати також відповідальність отримувача за неповернення таких документів заявнику для підготовки позовної заяви або для інших потреб, наприклад, звітності. Вважаємо, що у такому випадку до порушника може бути застосована ст. 9 ГПК у вигляді стягнення штрафу у розмірі 2% від суми претензії, але не менш як 5 і не більш як 100 розмірів неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Підкреслимо також, що у вищевказаному формулюванні зазначена стаття не може бути використана до немайнових спорів. Тому доречним представляється доповнити ст. 9 ГПК абзацем про застосування по

господарських спорах немайнового характеру штрафу у фіксованому розмірі (наприклад, 10 розмірів неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) [3, с. 195].

Умовою дотримання претензійного порядку є оформлення претензії відповідно до вимог ГПК України. Це дає змогу порушникові права глибше проникнути у суть конфлікту і є передумовою розумного її сприйняття. На нашу думку, найважливішими складовими претензії є:

- 1) обставини, на підставі яких пред'явлено претензію;
- 2) докази, що підтверджують ці обставини;
- 3) посилання на відповідні нормативні акти;
- 4) вимоги заявника.

Саме вони визначають юридичну силу претензії. Якщо всі ці складові наявні в надісланому документі, то такий документ слід вважати претензією та реагувати на неї відповідно до чинного законодавства. Досудовий порядок може вважатися дотриманим при певних “відхиленнях” від правил пред'явлення претензій, передбачених ГПК України, а саме: у разі підпису претензії особою, яка не має відповідних повноважень для розгляду документа по суті; у разі пред'явлення претензії шляхом передачі її тексту телеграфом, факсом. У такому випадку єдиною умовою, що підтверджує застосування претензійного порядку, є надання відповіді на неї. Зазначені положення доречно включити до розділу II Господарського процесуального кодексу України, що спростить та вдосконалив процедуру досудового врегулювання господарського спору [4].

Так, пунктом 9 ст. 222 Господарського кодексу України закріплено, що стягнення з винної особи штрафу, у встановленому чинним законодавством розмірі, якщо нею було порушено встановлені строки розгляду претензії, або якщо особа залишила претензію без відповіді [5]. У свою чергу, Т.В. Степанова зазначає, що варто звернути увагу на імперативне викладення формулювання вищезазначеної статті ГК («стягує») та вказує, що не у всіх випадках доцільним є накладення на винну особу штрафу через залишення без відповіді претензії. Прикладом є ситуація, коли винна особа виконала вимоги, вказані в претензії, але не надала відповіді, щоб не витратити зайвого часу, та розраховує на те, що позивач самостійно зверне увагу на виконання умов договору. В даному випадку він (через неухважність) звернеться до суду та буде винною особою. В таких ситуаціях суди, зазвичай, не стягували в дохід держави штраф. Але згідно з пунктом 9 ст. 222 ГК положення про стягнення тепер є імперативною нормою, невиконання якої може стати підставою для оскарження та скасування рішення першої інстанції. У зв'язку з цим необхідно «пом'якшити» формулювання аналізованої статті, встановивши право, а не обов'язок господарського суду стягувати в дохід держави відповідний штраф [6, с. 196].

Деякі науковці та практики вважають, що порядок досудового врегулювання господарських спорів взагалі не потрібен, оскільки він ефективно діяв лише завдяки особливостям радянської господарської системи, а в нових умовах не може ефективно застосовуватись та втратив популярність серед суб'єктів господарювання [7].

Але на нашу думку, з цим висловлюванням слід не погодитися. Адже, інститут досудового врегулювання господарських спорів є важливим засобом врегулювання конфліктів мирним шляхом, уникаючи судових процедур, а саме витрачання часу та коштів. Крім цього, він дає можливість суб'єктам господарювання використовувати принцип диспозитивності певною мірою, та в межах кола відносин, не заборонених законодавством визначити досудове врегулювання спорів безпосередньо у договорі, хоча ж це є правом, а не обов'язком суб'єктів, для того, щоб сторони мали певну впевненість у тому, що вони уникнуть судової тяганини.

Зважаючи на важливість даного господарського процесуального інституту та прогалин у його правовому регулюванні та реалізації, як безпосереднього права учасників господарських правовідносин, вважаємо за необхідне вносити зміни до законодавства, вводити нові норми, але ніяк не виключати цей засіб врегулювання господарських спорів із структури господарського процесуального права та законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський процесуальний кодекс України / офіційний сайт Верховної Ради України / від 06.11.1991 № 1798-ХІІ / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/how/1798-12/paran96#n96>.
2. Зуєва Л. Є. Щодо принципу досудового врегулювання господарських спорів / Л. Є. Зуєва // Актуальні проблеми держави і права. — 2011. — С. 604 – 611.
3. Степанова Т.В. Про деякі прогалини порядку досудового врегулювання господарських спорів // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. — 2005. — № 1. — С. 195-197.
4. Пропопенко Я. Ю. Недоліки у процедурі пред'явлення претензії при досудовому врегулюванні господарського спору / Я. Ю. Пропопенко // Господарське право, господарське процесуальне право. — 2009. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://liber.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7211/1/39-43f.pdf>.
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2003. — № 21–22. — ст. 144.

6. Степанова Т.В. Про деякі прогалини порядку досудового врегулювання господарських спорів // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2005. – № 1. – С. 195–197.
7. Гончарова О. В. До питання досудового врегулювання господарських / О. В. Гончарова // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 2. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2012_2/393.pdf.

ІНСТИТУТ ПРАВ УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Ірклієнко А.І.

*Студент IV курсу інституту права та суспільних відносин
Відкритого Міжнародного Університету розвитку Людини «Україна»*

Науковий керівник: Лебеденко В.І.

*к.ю.н., професор кафедри цивільного господарського та кримінального права.
Відкритого Міжнародного Університету розвитку Людини «Україна»*

Господарські товариства є одним з найбільш популярних видів підприємств в Україні. Демократичний характер управління господарськими товариствами, різноманітність їх форм та інші чинники мали наслідком широке поширення цих організаційно-правових форм і в світі. Адже, як показує досвід розвинутих зарубіжних країн, основна частка всієї реалізованої продукції (більше 96%) припадає саме на господарські товариства.

Інститут прав учасників господарських товариств – це насамперед права суб'єктів господарювання визначені законом.

Відповідно до статті 1, Закону України «Про господарські товариства», Господарським товариством є юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками.

Учасники господарського товариства - це суб'єкти господарювання, інші учасники господарських відносин (споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації), які виступають засновниками (учасниками) товариства. Це можуть бути як юридичні особи, так і громадяни.

З визначення випливають особливості акціонерного товариства, які обумовлюють специфіку його юридичного статусу.

По-перше, статутний фонд акціонерного товариства має акціонерну природу, формується шляхом емісії та продажу акцій фізичним та/або юридичним особам. По-